

למה צריך מדענים אם לא מקשיבים להם?

הממשלה מייקרת את התחבורה הציבורית והחלב בקרטון בניגוד גמור למה שממליצים החוקרים. אז למה להצטרף ל-Horizon 2020?

פרופ' אופירה איילון | פורסם: 07.01.14, 20:03

מקבלי ההחלטות נוהגים לדבר בשבחו של המדע. הם מהללים ומתפעלים מפיתוחים מדעיים ובעיקר טוענים כי החלטות, בעיקר בתחומי כלכלה וסביבה, צריכות להתקבל לאחר ביסוס מדעי.

אם נתמקד בנושאים סביבתיים, מחקרים רבים נעשים בתחום: החל במיחזור פסולת, עובר בטכנולוגיות להפחתת פליטות גזי חממה, וכלה בפיתוחים בני קיימא לשם שמירה על הסביבה. כל המחקרים השונים מלמדים כי אי שמירה על הסביבה והתנהלות לא מבוקרת בסביבה עלולים לפגוע בקיום שלנו על פני הכדור ולהוביל לפגיעה ברווחה הכלכלית והחברתית שלנו.

אבסורד החלב

אלא שדיבורים לחוד ומעשים לחוד. שני פרסומים צדו את עיניי לאחרונה והוכיחו לי עד כמה עצום הפער בין המדע, הטכנולוגיה והידע שקיים בישראל ובעולם, לבין הפרקטיקה. למרות הדיבורים של מקבלי ההחלטות בשבחו של המחקר בתחום הפיתוח הסביבתי, הם מעדיפים להתעלם ממנו.

הקרטון מוזל, השקית מתייקרת

קחו למשל את הזולת החלב בקרטון מול התייקרות החלב בשקית. לא ברור מה ההיגיון שהנחה את מקבלי ההחלטות לייקר דווקא את החלב בשקית, שכן מדובר באותו חלב בדיוק כמו זה שבקרטון. אולם, אריזת השקית דווקא זולה יותר מאריזת הקרטון וידידותית יותר לסביבה. השקית היא מוצר קל, שתהליך הייצור שלה דורש פחות משאבים (חומרי גלם ואנרגיה), מאשר ייצור אריזת הקרטון.

בנוסף, בתום השימוש בשקית החלב היא כמעט ואינה תופסת נפח או משקל בהטמנה. הקרטון, לעומת זאת, דורש תשומות רבות בהרבה מהשקית בייצורו. השפעתו הכוללת על הסביבה רבה יותר מזו של השקית.

לא מעודדים לנסוע בתחבורה ציבורית (צילום: נועם 'דבול' דביר)

הידיעה השנייה שתפסה את תשומת לבי עסקה בהתייקות התחבורה הציבורית. גם כאן לא ברורה ההחלטה. מחקרים רבים מעידים על כך שהתחבורה הפרטית בישראל פוגעת בתוצר הלאומי שלנו: אובדן חיי אדם, אובדן זמן בפקקים, נרגנות ולחץ בגלל הפקקים, זיהום אוויר אשר פוגע בבריאות ועוד תחלואים ונזקים. לפיכך, תמוה שדווקא התחבורה הציבורית מתייקרת ולא הפוך.

ההתפתחויות הללו מלמדות על התעלמות מוחלטת מהמחקר המדעי והצורך בו, בעיקר בתחומי סביבה. נשאלת השאלה, אם כך הם פני הדברים, למה בכלל לפרסם מחקרי סביבה. למה לישראל להצטרף לתוכנית המחקר האירופית שרק לאחרונה יצאה לדרך ושמתעתדת להשקיע משאבים רבים במחקרי סביבה?

רק לסבר את האוזן, התוכנית HORIZON 2020 תקצה 80 מיליארד אירו לשנים 2014-2020, הסכום הגבוה ביותר שהוקצה אי פעם למחקר באירופה, כשהנושא המעניין ביותר את הקהילה האירופית הוא נושא הקיימות (שילוב הנושא הסביבתי, חברתי וכלכלי). יותר מ-60% מהתקציב יוקצה לפתרון בעיות בתחום הסביבה והאנרגיה, ניצול המשאבים, ערים חכמות ועילות אנרגטית, מערכות הנעה ותחבורה יעילות ועוד.

מתוך שלל הנושאים האלו, נושא שינויי האקלים יזכה ביותר מ-35% מהתקציב, והוא יופנה לחקר טכנולוגיות והיבטים כלכליים וחברתיים של הפחתת פליטות גזי חממה (שקשור מן הסתם גם בתחבורה) וההיערכות לשינויי אקלים.

אז אם באירופה החשיבה הסביבתית מושרשת עמוק בתהליכי קבלת החלטות, ואף משקיעים בה מיליארדים כדי לעשות בה שימוש, למה בישראל לא נוהגים כך, ומדוע כאן החלטות מתקבלות ללא גושפנקא מדעית?

פרופ' איילון היא חוקרת בכירה אשר עומדת בראש תחום סביבה **במוסד שמואל נאמן** והינה ראש המרכז לחקר משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה